

Cultura i oci

LECTURA

Miha Kovač

PROFESSOR UNIVERSITARI I ASSAGISTA

“Si vols el bé del teu fill, allunya'l de les pantalles i llegeix-li contes”

JORDI NOPCA
BARCELONA

A més de donar classes a la Universitat de Ljubljana, Miha Kovač (1960) ha estudiat a fons durant l'última dècada els canvis provocats per les tecnologies de pantalla en els hàbits de lectura i la comprensió del que es llegeix. Autor d'assajos com *Leer es respirar* (Robinbook, 2022), l'any passat va comissariar la participació d'Eslovènia com a cultura convidada a la Fira del Llibre de Frankfurt i va impulsar el *Manifest de la Lectura de Ljubljana*, que va comptar amb adhesions d'escriptors com Olga Tokarczuk, Margaret Atwood, Slavoj Žižek i Georgi Gospodinov i d'organitzacions com el PEN Club Internacional, l'Associació Internacional d'Editors i l'Organització Internacional per al Llibre Juvenil (IBBY). Fa poc ha passat per la Universitat Politècnica de Catalunya, que també s'ha volgut sumar al manifest.

Va créixer a l'antiga república de Iugoslàvia. Com era la seva vida en aquells anys?

En un país comunista calia dir les coses entre línies, en comptes de fer-ho obertament. Potser per això vaig estudiar teoria de la literatura i sociologia. La literatura, en aquells moments, tenia una gran càrrega política. Jo era un noi jove que volia canviar el món i, quan vaig acabar la carrera, vaig començar a treballar com a periodista en l'únic diari de l'oposició que hi havia llavors a Iugoslàvia. Es deia *Mladina* i es publicava en eslovè, la meua llengua. També vaig participar en el moviment d'independència d'Eslovènia.

I després de la independència de Iugoslàvia, va deixar el periodisme?

Sí. Vaig pensar que no em dedicaria ni al periodisme ni a la política. Com que estimava els llibres, vaig dedicar-me a l'edició. Vaig arribar a dirigir les dues editorials més importants del país, Mladinska Knjiga i DZS. Va ser durant aquestes dues dècades de feina que em vaig interessar pels hàbits de lectura. Quan canvien, el mercat del llibre se'n ressent. Venint d'un país petit, obsessionat amb les estadístiques, vaig adonar-me que en molts països europeus més grans hi havia molta feina a fer en aquest camp.

FRANCESC MELCION

Llavors es va decidir a estudiar la lectura des de la universitat.

És el que he fet durant l'última dècada. La pregunta més important en relació amb la lectura és de quina manera es relaciona amb el pensament i la comprensió.

Quines diferències hi ha entre llegir en paper o en pantalla?

Durant les últimes dècades s'han fet més de 400 estudis sobre aquest tema. El primer data del 1988, quan només es feien servir pantalles d'ordinador per llegir. Aquests últims quinze anys la situació ha canviat notablement, perquè s'hi han incorporat suports com els telèfons intel·ligents i les tauletes. Analitzant els 400 estudis t'adones que no n'hi ha cap que afirmi que la comprensió de textos llargs sigui millor a través d'una pantalla.

Llegir en paper és, per tant, millor?
És millor com més llarg i complex

“Llegir en paper és la millor manera d'aprendre a pensar”

sigui el text que llegim. No hi ha cap altre suport com el paper per formar l'esperit crític i analític. Llegir en paper és la millor manera d'aprendre a pensar.

La pantalla ens distreu?

La d'un telèfon intel·ligent sense dubte, perquè ens presenta estímuls inesperats a cada moment. La d'un dispositiu de lectura digital és millor pel que fa a nivells de comprensió, però igualment ens costarà més localitzar-hi detalls que llegint en paper es recorden automàticament. La lectura en paper t'entrena a centrar l'atenció en una sola cosa. Et permet incorporar noves paraules al teu vocabulari amb més facilitat. I et fa guanyar empatia, sobretot quan llegeixes ficció. Les novel·les t'ajuden a posar-te en la pell de l'altre, i això és bo tant en dinàmiques familiars com en situacions laborals. Un bon cap és aquell que sap entendre els equips amb qui treballa.

Cada vegada coincideixo amb més gent que es passen el dia enganxats al mòbil i, en canvi, no tenen temps d'obrir un llibre.

No és que no en tinguin; és una qüestió de prioritats. Cal reorientar l'actitud cap a la lectura; és urgent que es faci. Llegir llibres t'entrena a pensar. Aquesta reorientació no és feina només dels polítics, sinó cultural, editorial i del sistema educatiu. Als països que aconsegueixen que els ciutadans recuperin l'interès pels llibres i treballin per enfortir l'esperit crític els espera un futur millor.

A les escoles, el llibre perd pes i en guanyen les pantalles.

Si vols el bé del teu fill, allunya'l de les pantalles i llegeix-li contes. Els nens que estan tan pendents de les pantalles des de petits tenen una capacitat de concentració més baixa que els que no hi han estat. La lectura en veu alta també és beneficiosa. Si li expliques un conte, el nen pot aturar-te per fer-te una pregunta o demanar-te que li aclareixis alguna cosa que no entén. Si li poses un conte gravat, la màquina es limita a llegir: no hi ha interacció possible ni es crea cap vincle. Per als eslovens, un model en aquest sentit són els països escandinaus, en què el 90% de pares llegeixen contes als nens. Nosaltres ara mateix estem en un percentatge molt inferior, un 40%, però ja l'estem corregint.

El *Manifest de la Lectura de Ljubljana* adverteix de com la democràcia es pot debilitar si perdem la capacitat de comprendre textos complexos.

És evident que seria així. Llegir llibres és essencial a l'hora de desenvolupar el pensament crític. Ara vivim envoltats de pantalles i pensem, equivocadament, que allà hi trobarem totes les respostes. Les pantalles tenen virtuts: ens permeten accedir a un volum de continguts impensable fa vint anys, i hi podem arribar a una gran velocitat, però la profunditat encara es troba en la lectura en paper. Si perdem això de vista i creiem que no cal que ens esforcem per entendre segons quins textos, acabarem sent ciutadans més crèduls. La lectura en profunditat no és elitista. El que és elitista és que només una petitíssima part de la població pugui llegir en profunditat. —